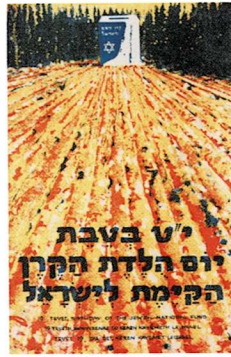

עמוד 35: שיקום יער שנשרף
 בשער הגיא, "השרוול"
 מהפלסטיק מגן על השתיל ומזרז
 את הצמיחה, 1997.
 [צילום: ג'ז' מלקולם]

יונה קרמניצקי מצא דרך נוספת לעודד את תרומתם של יהודים בכל קהילה. הוא בחר לאמץ את הרעיון של חיים קליינמן - פקיד בנק מגליציה המזרחית - להעמיד בכל בית קופסה, בדומה לקופסת רבי מאיר בעל הנס, ועליה הכתובת "קרן לאומית". רעיון דומה להרמת תרומות באמצעות קופסת פח העלה פרופ' צבי הרמן שפירא ב-1884, כאשר הציג קופסת פח לאיסוף מטבעות וקרא לה "פושקע". הוא נינה אותה בשם קופסת קרן קימת לישראל, וביקש מחבריו באסיפה של אגודת ציון לשלשל לתוכה מטבעות, שבעזרתן תיגאל אדמת הארץ וישוב יהודי יוכל לקום עליה. ותיקי קרן קימת סיפרו שהקופסה הראשונה של קרן קימת היתה, בעצם, הכובע של בנימין זאב הרצל. כבר בקונגרס הציוני הראשון הוריד יושב ראש ההסתדרות הציונית את כובעו מראשו וביקש מציירי הקונגרס להניח בו תרומות לרכישת קרקע בארץ-ישראל.

קרמניצקי מיהר להזמין ממפעל למתכות קופה קטנה, שבשל צבעה כונתה הקופסה הכחולה. בית-החרושת ייצר עבורו מאות קופסאות, והוא העביר אותן אל מרבית הקהילות באירופה, ולמעשה לכל מקום בו ישבו יהודים. אחת הקופסאות הראשונות הועברה לחדר עבודתו של הרצל, והיא שמורה בהר הרצל בירושלים. לקרמניצקי היה ברור כי התרומות שיגיעו מן הקופסה הכחולה ימלאו אומנם רק חלק קטן מתקציבה של הקרן, אבל את עיקר חשיבותן ראה בחינוך הציוני וביצירת קשר וזיקה בין יהודי הגולה לבין ארץ-ישראל. כדי לעודד תרומות גדולות יותר, הציע שכל תרומה לקרן תפורסם בדי ועלט, ביטאונה של התנועה הציונית, ובמשך שנים רבות הופיעה רשימת התורמים במדור קבוע בעיתון. הקופסאות הופצו לכל קהילה יהודית, ובין שתי מלחמות העולם נמצאו, לפי הערכת היצרנים של הקופסה, כמיליון קופסאות כאלה בבתים יהודיים במדינות רבות. בעבור רבים, בישראל ובעולם, הקופסה של קרן קימת שהיתה תלויה בכל כיתה היא חלק בלתי נפרד מזכרונות הילדות.

משה אלכסנדרוני מגן "נהדר",
 1951. "ילדים, אל תשכחו להביא
 גרוש ביום שישי לקופסה
 הכחולה."

אַרְזֵן נְכָרֶיָה
 יָמִים רַבִּים בְּקֶשְׁבוֹ
 אֶת תְּמִקוֹם תְּנֶה:
 שְׁמֵר מִמְשָׁךְ. רְקִיעַ
 דָּק וְנָרְד. צָצִים.
 לְסִתּוֹ תִקְרַב לְכָאן
 מְרָאֵה קִימָן תְּרוּדָה.
 מתוך: אורי ברנשטיין,
 שירים נבחרים 1962-1982,
 ספרי סימן קריאה,
 הקיבוץ המאוחד

עמוד 47: כרוז, "יום הפרח"
 בניו-יורק למען רכישת אדמות
 בא"י.

בשנות ה-20 יצאו רבים מאנשי הקרו למוסעות בעולם כדי להביא את הישגיה הראשונים לידיעת העולם היהודי ולבקש את תמיכתו בהמשך העשייה. באחד ממוסעותיו כתב נתן ביסטריצקי-אגמון, סופר ומנהל מחלקת הנוער והתעמולה של קרו קימת, שהוא מייחס חשיבות רבה ל"חינוך ההכרה הציונית בהמונים, בארגון ובמעשים קונקרטיים למען קרו קימת". הרצאותיו והופעותיו חיזקו את ההכרה הציונית של שומעיו, ו"המעשה הקונקרטי" של אלה שבחרו להישאר בגולה היה מתן עוד דולר, לירה, פראנק, פזטה או מארק למען גאולת הארץ. ביסטריצקי-אגמון ידע "להוציא" את המטבע לא מהכיס, מהארנק או מחשבון הבנק של שומעיו – אלא מן הלב, ובעיני רבים היו כל שטר ומטבע וכל המחאה שקיבל משולים לתלם אדמה, ללבנה בבניין הארץ או לצינור מים העובר בה לאורכה ולרוחבה.

באותן השנים הצטיירה הקרו כמי שפועלת יותר מכל גוף ציוני אחר למען חינוך והסברה – וקולה, עם קולם של מנהיגי התנועה הציונית של אז, הגיע לכל יהודי בעולם. כחלק מפעולות ההסברה הקליטה קרו קימת את העיתונאי נחום סוקולוב ואת "אבי ההתיישבות" אברהם הרצפלד (בעברית), את זלמן שז"ר, אז רובשוב (ביידיש), את זאב ז'בוטינסקי (בעברית, ברוסית ובאיטלקית) ואחרים – וקולם נשמע בקהילות יהודיות מרוחקות על גבי תקליטי פח כבדים. "קולה" של ארץ-ישראל פתח את הלב והכיס; התמונות של הארץ המתחדשת בידיה של קרו קימת פתחו את הלב היהודי לצינונות. בארץ-ישראל הוכנו כרזות רבות לבתי-הספר ולתנועות הנוער, ובאמצעותן למדו ילדי העיר וההתיישבות העובדת על פעילותה של הקרו. בחנוכה 1925 התכנסו סופרים רבים בקרית ענבים, שהוקמה על אדמות שהקרו רכשה. הם ביקשו למצוא דרכים יצירתיות להבטיח את הצלחת מפעלה של הקרו. עיתוני ארץ-ישראל כתבו אז שהכינוס הזה היה צעד היסטורי שנועד לרכז את מנהיגי הרוח של העם סביב המוסד הלאומי, הדואג לתת בסיס קרקעי להתיישבות הלאומית ולהמוני העולים. כאשר נשאל ברל כצנלסון, עורך עיתון דבר וממנהיגי תנועת העבודה, מה לאנשי רוח ולקרו קימת העוסקת בחומר, השיב: "כלום יש לה לתרבות העברית מפלט ומבטח-עוז איתן יותר מן הקרקע הנגאל על-ידי העם והמוצג לרשותו של העם? כלום יש לך בדורנו קנייני תרבות חשובים יותר מאשר המושגים החיוניים: יישוב נשמות, השתרשות בקרקע, אדמה לעובדים? כלום יש לך חינוך תרבותי יותר מאשר החינוך להתנדבות עממית, מאשר עבודת הדונם, הפרוטה ועבודת העם?"

נתן ביסטריצקי-אגמון, 1936.
 (צילום: אברהם מלבסקי)

